

Tarım Makinaları İmalat Sektörümüzün Üniversite-Sanayi İşbirliğinden Beklentileri

Ediz ULUSOY¹, M. Selami İLERİ²

¹TARMAKDER Tarım Makinaları Derneği, İzmir- TÜRKİYE

²TARMAKBİR Türk Tarım Alet ve Makinaları İmalatçıları Birliği, Ankara-TÜRKİYE
ediz.ulusoy@ege.edu.tr

Received (Geliş Tarihi): 09.05.2012

Accepted (Kabul Tarihi): 29.06.2012

Özet: Tarım makinaları imalat sektöründe üniversite-sanayi işbirliğinin önemi uzun yıllardan beri vurgulanmaktaysa da, tarafları tatmin eden ve sinerji yaratan bir yaklaşım henüz sağlanamamıştır. Gerçekçi bir SWOT analizinde güçlü ve zayıf yanların belirlenmesi, küreselleşen dünyada fırsatların değerlendirilmesi ve tehditlere karşı alınacak önlemlerin tartışılmasında "Ne yapılması gerektiği" ortaya konulmakta, ancak "Nasıl yapılması gerektiği" noktasında sürdürülebilir bir operasyon planı düzenlenememektedir. Etkin bir işbirliğinin gerçekleştirilebilmesi için; tarım makinaları imalat sanayinin durumu, tarım makineleriyle ilgili üniversite birimlerinin durumu, her iki grubun da karşı tarafı tanıma ve tanımlamada önyargı ve artınyetten arınmış paradigma değişikliğine hazır olma yeteneği, farklı düzen ve nitelikteki işbirliği mekanizmalarının geliştirilmesi gibi konular sistematik bir çözümlenmeye ele alınmalıdır.

Anahtar kelimeler: Üniversite – Sanayi İşbirliği, tarım makinaları

University – Industry Cooperation Prospects of Agricultural Machinery Manufacturing Sector

Abstract: Even though the importance of university – industry cooperation in agricultural machinery manufacturing sector has been for many years emphasized, an approach that satisfies the parties and creates a synergy have not yet found. To determine a realistic SWOT analysis with strengths and weaknesses, to realize the value of opportunities in a global world and to discuss the measures against threads raise conclusions about "What should be done", but it does not design a sustainable operation plan for "How should it must be done". In order to achieve an effective collaboration; circumstances of agricultural production industry, status of university departments related to agricultural machinery, the ability to change of paradigm for recognition and identification of counter sides without prejudice and ulterior motives, improvement of cooperation mechanisms in various level and nature should be handled systematically.

Key words: University – Industry Cooperation, agricultural machinery

GİRİŞ

Tarımsal üretimde verimin "Mekanizasyon" ile artışını diğer etmenlerden soyutlayarak tek başına tanımlamak çok güçtür. Bitkisel üretimde iyi tohum kullanma, uygun gübreleme, yeterli sulama ve etkin ilaçlama; hayvansal üretimde üstün ırklar, ideal barındırma koşulları, gerekli beslenme, sağlık kontrolü gibi öğeler de verim artışı sağlamakta ve tüm bu faktörlerin etkisini birbirinden bağımsız olarak ayrı ayrı hesaplamak mümkün olmamaktadır. Ancak mekanizasyonun getirdiği ileri teknoloji, tohumun istendiği gibi ekimini, gübrelemenin öngörülen doz ve konumda yapılmasını, sulamanın ihtiyaç duyulan miktarda, zamanda ve şekilde gerçekleştirilmesini,

ilaçlamanın hedefe ulaşacak biçimde uygulanarak ekonomik ve ekolojik kayıpların önlenmesini sağlamaktadır. Materyalin "Hareketli Canlı" olduğu hayvancılıkta mekanizasyon "Konfor" boyutuyla daha da önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle mekanizasyon, verim artışı sağlayan tüm girdilerin etkin kullanımını denetlemekte ve agroteknik isteklerin gerçekleştirilmesinde anahtar rol oynamaktadır. Mekanizasyonun üretim maliyeti üzerindeki etkisi daha da çarpıcıdır. Enerji ve yakıt tasarrufu, operasyonları zamanında yapmanın avantajı, kayıpların azalması, toprağın daha az çığnenmesi, ardışık işlemlerin kombine edilmesi gelir-gider farkını yani kârlılığı önemli ölçüde arttırmaktadır. Doğaldır ki tüm bunları düzenlemek durumunda olan

insan, kafa ve vücut sağlığınca desteklenmektedir. Ayrıca makina kapasiteleri ve iş becerilerinin artmış olması, ortak makina kullanma kavramını da tetikleyerek, üretim maliyetleri içinde makina yatırımlarının payını azaltabilmektedir. Bu bağlamda, tarım politikaları çerçevesinde traktör ve tarım makinaları yatırımları gözardı edilemez. Nitekim "Türk tarımını kalkındırmadan, Türkiye'yi kalkındıramayız" sloganıyla "Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı" yürürlüğe konarak çiftçilerin iş makinalarını arttırmak, yenileştirmek, tarımsal faaliyetlerde yeni teknolojilerin kullanımını yaygınlaştırmak, tarımsal üretim ve tarımsal sanayi entegrasyonunu sağlamak hedeflenmiştir.

Tarım makinaları imalat sektöründe üniversite-sanayi işbirliğinin önemi uzun yıllardan beri vurgulanmaktaysa da, tarafları tatmin eden ve sinerji yaratan bir yaklaşım henüz sağlanamamıştır. Gerçekçi bir SWOT analizinde güçlü ve zayıf yanların belirlenmesi, küreselleşen dünyada fırsatların değerlendirilmesi ve tehditlere karşı alınacak önlemlerin tartışılmasında "Ne yapılması gerektiği" ortaya konmakta, ancak "Nasıl yapılması gerektiği" noktasında sürdürülebilir bir operasyon planı düzenlenememektedir. Üniversitenin üstlendiği öğretim, araştırma, yayım ve danışmanlık görevlerinin yürütülmesinde doğru hedeflere yönelik dengeli bir çalışma programı önem kazanırken, özellikle akademik yükselmelere esas olan "Puan toplama" zaman zaman "Bir şey yapmak" yerine "Bir şey olmak" tuzağına düşme tehlikesi yaratmaktadır. Sanayi ise kısa vadeli çıkarların çekiciliğiyle her vakit uzun dönem avantajlarını sezememekte, üniversiteden "acil ve komprime" beklentilerine yanıt alamayınca hayal kırıklığına uğramaktadır. Tarım makinaları imalat sektörümüzün yurt içi satış cirosu 3 milyar TL dolayında gerçekleşirken 18.000 kişiye istihdam sağlamakta; 400 milyon USD'ye yaklaşan ihracatıyla 22 makine alt sektörü arasında 6. sırada yer almakta ve en önemli 3 alt sektörden biri olarak tanımlanmaktadır. Kabul edilecek ölçekte yaklaşık 450 tarım makinaları imalatçısı ve ithalatçısı, 8 adedi imalatçı olmak üzere 22 traktör firması bulunan sektör büyük oranda TARMAKBİR çatısı altında toplanmıştır (İleri, 2012a). Dünya ticaretinde imalat ve ihracat bakımından yerimiz 22-25'inci sıralar arasında değişmektedir (VDMA, 2010 ve VDMA, 2011). Dünya ticaretinde payımız, traktörde %1.3, ekipmanda %0.6 ve

toplamda sadece %0.8 olmakla beraber 100 ülke dolayında pazara ulaşmış olmamız gelecek için ümit vermektedir (İleri, 2011). En büyük ithalatçı ülkelerdeki pazar payımız henüz çok düşük olmakla beraber, bu payı arttırma fırsatımız ve girdiğimiz niş pazarlarda kalıcı olma şansımız yüksektir. Üniversitemizde tarım makinaları ile doğrudan ilgili 17 bölüm bulunmakta, kesintisiz olarak düzenlenen 27 ulusal, 11 uluslararası kongreyle bilgi paylaşımı gerçekleştirilmekte ve TARMAKDER çatısı altında dayanışma tabanlı güçlenmektedir. Son 6 yılda sadece Tarım Makinaları Bilimi Dergisi'nde yayınlanan makale sayısı 360'a ulaşmıştır (Ulusoy, 2012). Tarımsal üretim ve sanayi entegrasyonunu sağlamak, yeni teknolojileri çiftçilere tanıtmak, tarım makinalarını yenileştirmek amacıyla 2007-2010 yılları arasında Kırsal Kalkınma Programı toplam 350 milyon TL hibe sağlamıştır. Sektör aktörlerindeki bu olumlu gelişmeler finans kuruluşlarının da dikkatini çekmekte, çiftçilerimize alternatif yatırım enstrümanları sunulmaktadır. Tarım Makinaları Sanayi-Üniversite işbirliğinin karşılıklı beklentiler çerçevesinde, küreselleşen dünyadaki eğilimler göz önünde tutularak, vizyon geliştirici bir çalışmaya girmesi için ortak payda oluşturabilecek yeterli kapasite ve ortam mevcuttur.

KURUMLAR ARASI İLİŞKİLER VE İŞBİRLİĞİ KAVRAMINA METODOLOJİK YAKLAŞIM

"Tarım Makinaları İmalat Sektörü" ve "Tarım Makinalarıyla Doğrudan İlgili Üniversite Birimleri" hakkında girişte özetlenen tablonun analizine geçerken, bu iki grubun günümüz ilişkilerinin çerçevesini tanımlamakta yarar vardır. Sanayi açısından EKONOMİK bir faaliyet söz konusu olduğundan; imalat yöntemleri yönüyle maliyeti düşürecek teknolojilerden yararlanılması, üretim planlaması yönüyle tarımda gelecekte öncelik kazanacak makina ve sistemlerin kestirimi, pazarlama stratejisi yönüyle kullanıcı beklentilerinin öğrenilmesi ve satınalma gücünü arttıracak enstrümanların desteklenmesi önem kazanmaktadır. O halde, bu ana konularda yapılacak katkılara değer verilecek, bu amaca yönelik finansal kaynaklar mobilize edilecektir. Aynı sektörde çalışmakla beraber, farklı kimlik ve konumları olan kuruluşların yol kesişmelerinin kaynağı;

- Yasal zorunluluklar
- Destek veya kontrol sistemlerindeki prosedürleri ve bürokratik işlemleri kolayca yürütmek
- Etkinliği ve karlılığı arttırmak

- Sektörün en iyilerinden olma kararlılığıyla araya girmek
- İç veya dış pazarlarda daha farklı bir konuma gelme isteği

- Tanışıklık ve arkadaşlığa dayanan birliktelikler olabilir.

İmalatçıların programlarının, zorunlulukların veya rastlantıların yarattığı yol kesişmeleri; karşı tarafın programları, zorunlulukları ve kısıtları oranında, matematikteki Venn daireleri benzetimiyle az veya çok örtüşecek, ya birlikte daha geniş bir yolda yürümeyi sağlayacak ya da her grup kendi yolunda yalnız yürümeye devam edecektir.

Üniversite- Sanayi İşbirliği bu iki kurumun ayrı ayrı ve birlikte çıkarları, görev alanları ve toplumsal sorumlulukları bakımından önemliyse, ilişkilerin sürekliliği ve sinerji yaratma potansiyeli açısından sistematik bir çözümlenmeye çalışılması yararlıdır. Böyle bir analizin adımları;

- Tarım makinaları sanayinin durumu
- Tarım makinalarıyla doğrudan ve dolaylı ilgili üniversite birimlerinin durumu
- Her iki grubun güçlü ve zayıf taraflarını belirleme becerisi
- Karşı grubu tanıma ve tanımlamada ön yargı ve art niyetten arınmış, paradigma değişikliğine hazır olma yeteneği
- Mevcut potansiyelin karşı grubu desteklemek amacıyla harekete geçirilmesi kararlılığı
- Tek tek kişiler, birimler ve ülke genelinde toplu işbirliği mekanizmalarının geliştirilmesi olarak özetlenebilir. İşbirliği kavramına metodolojik yaklaşımda, değinilen konuların ölçülebilirliği, gelişmelerin izlenebilirliği ve öngörülen adımların atılabilmesi için ekip, zaman, finans, bilgi gibi öğelerin kim, neyi, ne zaman, nasıl yapacak sorularını yanıtlayabilecek formatta programlanması gerekmektedir.

TARIM MAKİNALARI SANAYİ TEMSİLCİSİ TARMAKBİR'İN DURUMU

TARMAKBİR'in kendi durumunu belirlemek ve çalışmalarına bir yol haritası çizmek amacıyla 2-4 Kasım 2007'de yapılan İzmir ve Kuşadası arama toplantılarında, o dönemin profili aşağıdaki gibi çizilmiştir (Ulusoy,2007).

- TARMAKBİR'in Güçlü Tarafları:
 - Tarım Makinaları Sektörünü temsil eden tek oluşumdur
 - Benzer ve alternatif bir başka dernek yoktur
 - Otuz yıllık geçmişi olan bir kuruluştur

- Tarım makinalarıyla ilgili konularda merkezi rol oynamaktadır
- İletişim konusunda tüm Türkiye çapında iyi bir ağa sahiptir
- Sektörün içinden gelen deneyimli yöneticilerden oluşmaktadır
- Sektörün sorunlarını iyi bildiğinden tarımla ilgili konularda danışmanlık yapmaktadır (Bu konuda karşı görüşler vardır)
- Dünyadaki sektörel gelişmeleri yakından takip edip, uyum sağlayabilmektedir (Bu konuda karşı görüşler vardır)
- Tarım makinaları sektörü tarafından yeterince tanınmaktadır
- Sektörde faaliyet gösteren farklı büyüklükteki firmaları bünyesinde toplamaktadır
- İmalatçıların yanı sıra ithalatçıları da bünyesinde barındıran bir kuruluştur
- Traktör imalatçıları da aynı çatı altında bulunmaktadır
- Resmi kurumlar tarafından kabul gören bir kuruluştur
- Sektörle ilgili resmi kurumlarla ilişkiler kuvvetlidir
- Merkezinin Ankara'da olması üyelerinin bürokrasiyle olan işlerinin takibini kolaylaştırmakta ve hızlandırmaktadır
- İmalatçıların ihtiyacı olan belge ve bilgi için rehberdir
- Sektördeki haberler üyelere e-posta ile en hızlı ve etkin biçimde iletilmektedir
- Tarım fuarları konusunda belirleyici konuma gelen bir kuruluştur
- TARMAKBİR'in Zayıf Tarafları:
 - Sektörün tek ve en yetkili temsilcisi olmasına karşın yaptırım gücü yetersizdir
 - Üyelerine "Tarmakbir Üyeliği Bilinci" verememektedir
 - Üyeler Tarmakbir faaliyetlerini yeterince tanımamaktadır
 - Finansal kaynakların kısıtlı olması nedeniyle bütçe yönünden yeterince güçlü değildir
 - Üyeler arasında doğan anlaşmazlıklarda yaptırım gücü yoktur
 - Organizasyon yapısının zayıflığı sorun yaratabilmektedir
 - Profesyonel yönetim konusunda bugüne kadar yetersiz kalınmıştır
 - Sektörel konularda kamuoyunda yeterince gündem oluşturulamamaktadır
 - Türkiye dışında az tanınmaktadır
 - Tarım makinaları imalatçıları derneğe üye olmak için çekimser davranmaktadır
 - Üyelerin ilgi ve katılımları yeterince sağlanamamaktadır

- Genel kurullara katılım az olmaktadır
- Alınan bazı kararlara yaygın biçimde uyulmasında sorunlar çıkmaktadır
- Yönetici olarak kendi işimize verilen değer ve mesai Tarmakbir için verilememektedir

TARMAKBİR'in bu güçlü ve zayıf tarafları özetlendikten sonra, "Sektör İçi Sorunlar" ve "Sektör Dışı Sorunlar" tanımlanmış, "Diğer Kuruluşlarla İşbirliği Geliştirerek Partner Oluşturma ve Lobi Çalışmaları Yürütme" konusunda öneriler geliştirilmiştir. "Tarmakbir Misyonu ve Beklentiler" tartışılarak, aşağıdaki hususlar not edilmiştir:

- Fuarların desteklenmesi
- Finansal yönden güçlenme
- Üyelerinde "Tarmakbir Bilinci" geliştirme
- İmalatçı Firma/Bayi ilişkilerinin düzenlenmesi
- Üyeler arasındaki anlaşmazlıklarda hakemlik
- Tarım makinaları satış kanallarının geliştirilmesi
- Üniversite-Sanayi işbirliği
- Tarmakbir'i "Hedefleri Olan Bir Dernek" kimliğine ulaştırmak.

Bugün 5 yıl sonra bu yol haritasının, o gün umulandan da iyi işletildiği, öngörülmeven veya gündeme sonradan gelen konularda katılımcı, çözüm ortağı, danışman, öncü rollerinin üstlenildiği, bu fonksiyonun sadece yurt içinde değil yurt dışında da etkin biçimde yürütüldüğü görülmektedir. Ancak değinilen konulardan "Üniversite-Sanayi İşbirliği" kavramı henüz emekleme döneminindedir. Kredili satışlar veya hibe destekleri için zorunlu makina deneyleri, Tarımsal Mekanizasyon Kurulunda alınan kararlar doğrultusunda yapılan toplantı ve çalıştaylar, SANTEZ projeleri gibi Ar-Ge çalışmaları üniversite-sanayi işbirliğine kapı aralamakla beraber her iki kesimin de potansiyelinin tam olarak harmanlanabildiğini söylemek mümkün değildir. Bu alandaki yakınlaşmalara TARMAKBİR'in düzenlediği fuar ve toplantılara son yıllarda Tarım Makinaları Bölüm temsilcilerinin daveti ile derinlik kazandırılmaya çalışılmaktadır.

İŞBİRLİĞİ ALANLARI OLUŞTURABİLECEK GEREKSİNİMLER

Tarım makinaları sanayi ile üniversitenin hangi alanlarda işbirliği yapabileceğinin analizi için öncelikle bu sektördeki kuruluşların küreselleşen dünyadaki konumlarını gözden geçirmekte yarar vardır. Traktör

ve tarım makinaları imalat sanayi sektörünün sağlıklı bir yapıya kavuşması ve bu yapıyı büyük dalgalanmalar olmaksızın istikrarlı bir şekilde geliştirmesi Arz-Talep dengesini kısa, orta ve uzun vadelerde doğru tahmin etme yeteneğine, değişken koşul ve kavramlar karşısında gerçekçi yaklaşımlar sürdürebilmesine bağlıdır. Arz ve talep iç ve dış piyasalarda oluştuğuna göre sadece Türkiye tarımının ve sektördeki yerli rakiplerin değil, dünya tarım ve tarım makinaları sanayi sektörünün de yakından izlenmesi, veri toplanması ve en önemlisi bu verilerin rasyonel stratejiler için değerlendirilmesi gerekir. Tarım makinası üreten bir firma için önemli olan iç ve dış pazarlarda oluşan talebi kestirebilmek ve buna uyum gösterebilmektir. Talebe uygun üretim programlarının yanı sıra talebi yönlendirici arz çeşitlemesi, yeni makina ve yöntemler önerilebilmesi, etkin pazarlama stratejilerinin uygulanabilmesi, bunu beceren firmaların rekabet gücünü ve kâr marjlarını arttırabilecektir (Ulusoy ve ark., 2010). Aşağıdaki paragraflar işbirliği yapılabilecek alanlar perspektifinden değerlendirilmelidir.

Tarım Makinaları İmalat Sanayinin İç Pazarlardaki Konumu

Traktör ve tarım makinaları iç pazar dinamikleri, tarım ürünlerinin dönemsel verimliliğine ve ürün fiyatlarına bağlı olmakla beraber uygulanan destekleme politikaları ve yatırım teşvikleri başat rol oynamaktadır. Örneğin 2007 yılında aktif olarak uygulanmaya başlayan "Kırsal Kalkınma Makina ve Ekipman Desteği" özellikle 2009 yılından itibaren sektöre kayda değer bir ivme kazandırmıştır. Kırsal kalkınma destekleri kapsamında makina ve ekipman alımlarına 5 yılda yaklaşık 625 milyon TL hibe desteği sağlanmış, böylece 1 milyar 350 milyon TL satış değerine ulaşılmıştır. Desteklemelerin çeşitli oranlarda hibe ve düşük/sıfır faizli krediler olarak sürdürülmesi pazardaki canlanmanın yanı sıra, en az bu kadar önemli olan yaşlı makina parkının yenilenmesini de sağlayacaktır. Pazardaki canlanmanın 2011 yılına yansımaları traktör ve tarım makinaları imalatında ve satışında rekorların kırılması olmuştur. Yıllık traktör üretimi 62 750 adet olurken, traktör sektöründe son yıllarda yaşanan yapısal dönüşümle birlikte ortalama traktör gücü 50 BG'den 65-70 BG'ye, çift çeker(4WD) traktörlere olan talep %35'den %64 düzeyine

çıkıştır. İç pazarda satılan traktörlerin %19.7'si ithal menşelidir. Traktörlerin tarla tipi modelleriyle, bahçe tipi modelleri oranı da 91/9 dolayındadır. Traktör grubunda iç pazar satış değerinin 2010 yılında 878 milyon Euro, 2011 yılında ise 1.22 milyon Euro düzeyinde olduğu tahmin edilmektedir (İleri, 2012b).

Tarım Makinaları İmalat Sanayinin Dış Pazarlardaki Konumu

Orta Anadolu İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğinin yayımladığı Ocak-Aralık Dönemi 2010-2011 verilerine göre, Makina ve Aksamları başlığı altındaki 23 Mal Grubu toplam ihracatı 2010 yılında 6 331 milyon USD, 2011 yılında ise 8 400 milyon USD olarak %32,7 artmıştır. Üretilen makina ve aksamların teknolojik değerini ifade eden bir gösterge olarak ağırlık cinsinden birim fiyatı ise 6,1 den 6,6 \$/kg'a yükselmiştir.

Bunlar içinde tarım ve ormancılıkta kullanılan makinaların payı 2010 yılında 342 milyon \$, 2011 yılında 408 milyon \$ olurken, değer artışı ancak %19,3 de kalmış, birim ağırlık fiyatı ise sırasıyla 4,5 ve 4,8 \$/kg düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu performans ile 23 Mal Grubu arasında 2010 yılında 7., 2011 yılında 9. sırada yer alan tarım makinaları, ağırlık birim fiyatı bakımından ise 2010 yılında 21. sırada, 2011 yılında 22. sırada yer almaktadır. Bu durum tarım makinalarının ihracat şansının yüksek olmakla beraber şu an nisbeten sıradan bir teknoloji ürünü olduğunu göstermektedir.

TARMAKBİR sınıflamasına göre 2011 yılında serbest bölgeler dahil 148 ülkeye 384 milyon USD değerinde ihracat gerçekleşmiş olup traktör yedek parçaları, tütün hazırlama-işleme makinaları, kümes hayvancılığı ve arıcılık, tarım ürünlerini sınıflamaya yönelik makinalarla birlikte sektör ihracatı 472 milyon USD düzeyine ulaşmıştır (İleri, 2012b). 2011 yılında traktör ve ekipman grubunda en fazla ihracat yapılan 10 ülke sırasıyla Irak, ABD, İtalya, Fas, Sudan, Fransa, Güney Afrika Cumhuriyeti, Bulgaristan, Şili ve İran'dır. Bunlardan ilk 4 ülkenin genel ihracattaki payı %34'dür. Traktör ve tarım makinaları ayrı ayrı değerlendirildiğinde, traktör pazarlarının başında ABD, Irak, Fas, İtalya, Polonya; ekipman pazarlarının başında ise Sudan, Irak, İtalya, İran, ABD, Bulgaristan, Azerbaycan, Rusya, Meksika, Romanya gelmektedir. Dış pazarlarla ilgili istatistiksel veriler,

yıllar arasındaki dalgalanmalar irdelenmezse değerini bir anlamda yitirir. Örneğin 8432 GTİP kaleminde;

- Sudan'a 2007-2011 yılları arasında sırasıyla yılda 5 127/9422/4078/4122/12805 Bin USD
- Türkmenistan'a ise aynı dönemde sırasıyla yılda 9814/32/15/7/235 Bin USD ihracat yapıldığını söylemek pazar farklılaşmasını ve değişkenliğini yeterince vurgulamaktadır.
- Bulgaristan'a 5 759/10004/4596/4956/7333 Bin USD ihracat stabilitesi ile
- İtalya pazarının 208/573/680/1285/1988 Bin USD ile az ama sürekli artışı her pazara özgü ayrı analizlerin yapılması gerektiğini göstermektedir. Yukarıda ifade edildiği gibi 2011 yılında 148 ülkeye makina satmak, toplam ihracat hacminin yıllık %17 artış göstermesi, ekonomik yönden "Tarımsal Mekanizasyon Sektörü" için 2011'in verimli bir yıl olduğunu söylemek doğru ama yetersizdir.

Tarım Makinaları İmalat Sanayinin Sürdürülebilir İhracat Şansı

İmalatçı firmalar veya dış satışa yönelik tedarikçiler sorunlarını kendi anlayış, kapasite ve performanslarına göre çözmeye çalışmakta, aynı pozisyonda olan firmalar arasında çözüm tercihleri değişkenlik gösterebildiği gibi eyleme geçmede öncelik sıralamaları da farklı olabilmektedir. İhracatta karşılaşılan dar boğazlar kuruluşlar tarafından ya bireysel olarak aşılmakta ya da belirli noktalarda takılıp kalınmaktadır. Bu durumda "bireysel çözüm" gerektiren noktalarda danışmanlık hizmeti almak veya imalatçılarca oluşturulan küçük büyüklü grupların ortak davranışıyla güç birliğinden yararlanmak gerekecektir. Sinerji yaratabilecek en geniş tabanlı oluşum, sektörün çatı kuruluşu niteliğindeki TARMAKBİR'dir. Ancak bu kimlikteki bir kuruluşun üyelerine eşit katkı sağlaması mümkün değildir. Tek tek üyelerin ihtiyaçları, beklentileri, ortak davranıştan yararlanma kapasiteleri farklı olduğu gibi büyük firmalar-küçük firmalar, finansal güçlü firmalar-finansal zayıf firmalar, vizyonu olan firmalar- vizyon geliştirememiş firmalar, ileri yönetim sistemlerine sahip firmalar-yönetsel zaafı olan firmalar gibi çeşitlenmeler vardır.

Ekonomik krizlerin küresel ölçekte yaygınlaşması ve derinleşmesi üzerine tüm dünya ihracat pazarlarına saldırmaya başlamış ve dış satım eskiye oranla çok

daha fazla zorlaşmıştır. İhracat maliyetini düşürecek önlemler arasında 1990'lı yılların başında etkin şekilde kullanılan "Ülke Kredileri" önemli bir finans modeli haline gelebilir. Son 10 yılda diğer enstrümanların öne çıkmasıyla adeta unutulmuş ülke kredileri 30 milyon USD'in altında kalmıştır. Ülkeler bazında ithalatın, ihracatın üstüne çıkması bu sistemi yeniden gündeme getirmiş olup ihracatı arttırmak yoluyla dış ticaret açığını azaltmayı amaçlamaktadır. Bu program Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) tarafından da desteklenirken, ülke kredilerinde ağırlıklı klasik pazarlardan çok alternatif, gelecek potansiyeli olan ülkeler öne çıkarılmaktadır (Çolak, 2012). 2012 yılı sonuna kadar ihracatçıya 2 milyar dolarlık destek sağlanması ve daha sonraki yıllarda da sürdürülmesi öngörülen ülke kredileri kategorisinden, tarım makinaları imalat sektörünün yeterince yararlanabilmesi, söz konusu pazarların tanınmasına ve onların ihtiyaçlarına yönelik projeler yapılmasına bağlıdır.

Tarım Makinaları İmalat Sanayi İçin Uluslararası İşbirliğinin Önemi

"Uluslararası İşbirliği" kavramının arkasında, işbirliğine katılan aktörlerin dünyayı daha yakından tanıma, mevcut üretim potansiyeli ve pazarlar hakkında gerçekçi bilgiler alma, rakiplerin durumunu izleme, rekabet koşullarını değerlendirme, sinerji yaratabilecek olası ortak davranış modellerini geliştirme gibi hedefleri vardır. Bilgi paylaşımına dayanan bu platformlardan en çok yararlananlar; verileri doğru analiz edenler, sürdürülebilir sağlıklı projeksiyonlar üretenler ve devlet mekanizmasının biçimlendirilmesinde global pazarlarda rekabet üstünlüğü sağlayacak önlemler alabilenler olacaktır.

TARMAKBİR'in uluslararası arenada gerçekleştirdiği en önemli faaliyetlerden biri "AGRIEVOLUTION KÜRESEL TARIM MAKİNALARI" ağına katılmasıdır. Sektörde dünya devleri olan ABD, Almanya, İngiltere, İtalya, Fransa, Japonya, Hindistan, Çin, Güney Kore, Brezilya, Rusya'nın **Tarım Makinaları İmalatçı Birlikleri**'nin çalışmalarına katıldığı bu ağ kapsamında;

- Agrievolution Toplantıları
 1. Toplantı 2010 Ocak Orlando/ABD
 2. Toplantı 2012 Nisan Sao Paulo/Brezilya (TARMAKBİR Katılmıştır)

- Agrievolution Küresel Ağı ve Ekonomik Forumu Zirveleri
 1. Zirve 2008 Kasım Roma/İtalya
 2. Zirve 2010 Ocak Orlando/ABD
 3. Zirve 2011 Şubat Paris/Fransa (TARMAKBİR Katılmıştır)
- Agrievolution Ekonomik Çalışma Grubu Toplantıları
 1. Toplantı 2009 Kasım Hannover/Almanya (TARMAKBİR Katılmıştır)
 2. Toplantı 2010 Kasım Bologna/İtalya (TARMAKBİR Katılmıştır)
 3. Toplantı 2011 Aralık Yeni Delhi/Hindistan (TARMAKBİR Katılmıştır)

gerçekleştirilerek dünyada tarımın ve tarımsal mekanizasyonun geleceği değerlendirilmiştir. Kökleri İtalyan Tarım Makinaları İmalatçıları Birliği UNACOMA'nın ev sahipliği yaptığı 2008 yılında Roma'da düzenlenen AGRIEVOLUTION Forumuna dayanan bu platformun 27 Nisan 2012'de Brezilya'da Sao Paulo'da gerçekleştirilen son toplantısında AGRIEVOLUTION Küresel Tarım Makinaları Birliği (İttifakı) resmen kurulmuştur. Birliğin amacı bugünün tarım ekonomisinde, mevcut sorunların ve gelecekteki sorunların küresel bir bakış açısıyla ele alınması, tarım makinaları imalat sanayileri arasındaki işbirliğinin kolaylaştırılmasıdır. Kurucu üyeler;

- ABIMAQ (Brazilian Association of Industrial Machinery and Equipment/ Brezilya Endüstriyel Makina ve Ekipman Birliği)
- AEM (Association of Equipment Manufacturers, USA /ABD Ekipman İmalatçıları Birliği)
- AXEMA (Association for Industrial Agricultural Equipment, France/ Tarım Makinaları İmalatçıları Birliği, Fransa)
- CEMA (European Agricultural Machinery Association/Avrupa Tarım Makinaları Birliği)
- FICCI (Federation of Indian Chambers of Commerce and Industry/ Hindistan Ticaret ve Sanayi Odaları Federasyonu)
- TARMAKBİR (Turkish Association of Agricultural Machinery & Equipment Manufacturers/ Türk Tarım Makinaları İmalatçıları Birliği)
- UNACOMA (Italian Farm Machinery Manufacturers Association/ İtalyan Tarım Makinaları İmalatçıları Birliği)

olup dünyanın diğer bölgelerindeki benzer dernekler de ittifak geliştikçe Birliğe katılmaya davet edilecektir.

Söz konusu ittifak; sanayi konuları, bilgi alışverişi ve politik aktiviteler olmak üzere üç alana odaklanmayı öngörmektedir. Başlangıçtaki çalışmalar, örneğin standard ve regülasyonların eşleştirilmesi, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) gibi kuruluşlarla sanayi arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi, serbest ticaret kavramında ortak dil kullanılması, pazar ve diğer sanayi verilerinin düzenli paylaşımı gibi konularda olabilecektir. Birlik hedeflerine ulaşmada üç temel yol izleyecektir. Bunlardan birincisi üyeler arasında web sitesi, e-posta ve düzenli toplantılarla sürekli iletişim kurulmasıdır. İkincisi belirli görevlerin ve özel konuların ele alınması için alt komiteler oluşturulmasıdır. Üçüncü olarak dünyanın çeşitli yerlerinde yaklaşık 18 ayda bir yapılacak AGRIEVOLUTION Forumlarının gerçekleştirilmesidir. Forum katılımcıları; ittifak ortakları, davet edilen dernekler, hükümet yetkilileri, akademisyenler, üst düzey çiftçiler ve diğer tarım paydaşları olacaktır (İleri, 2012c).

"AGRIEVOLUTION Mutabakat Zaptı", bundan sonraki faaliyetlerin genel çerçevesini ve yönetsel düzenlemeleri de tanımlamaktadır. Operasyonel planlamaları yapacak "Yönlendirme Komitesi", bu komitede otomatik koltuğu olan "Tam Üyeler", sınırlı sayıda koltuğu olan "Genel Üyeler" ve bunlar arasındaki görevlendirmeler, tarım makineleri imalat sektörümüzün geleceği üzerinde etkili olabilecektir. Örneğin "Tam Üyelik" için kriterler; bir Agrievolution Forumuna ev sahipliği yapmış olmak, Mutabakat Zaptını imzalamak ve Agrievolution sekreterliğini desteklemek üzere parasal katkı sağlamak olduğuna göre TARMAKBİR sistem içinde etkin bir aktör olmak istiyorsa önümüzdeki 10 yıllık dönem için finansal kaynağı da olan bir program yapmak zorundadır. Bir sonraki Forum Hindistan'da Aralık 2013'de FICCI ev sahipliğinde yapılacaktır. Bu toplantıya katılım başarısı, gösterilecek performans ve "Genel Üye" statüsünden "Tam Üye" statüsüne geçmek için gerekli olan "Agrievolution Forumuna Ev Sahipliği" talebimizin kabul ettirilmesi, tarım makineleri sektörümüze yeni fırsatlar yaratabilir.

Uluslararası ilişkilerin çok boyutluluğu göz önünde tutulursa, TARMAKBİR bu konularda kendi üyelerinin de bilgi ve birikimlerinin mobilize edileceği biçimde AKADEMİK destek almalıdır. Bu desteğin yoğunluğu, kalitesi ve etkinliği üniversitelerin yukarıda değinilen

üç odak noktasına; tarım makineleri imalat sanayi, bilgi alış verişi yöntemleri ve politik aktivitelerin düzenlenmesi konularına ne derecede hakim olduğuna bağlıdır. Uluslararası arenada sadece bir ülkenin veya sektörün temsilcisi olarak bulunmak değil, bu platformları etkileyecek, yönlendirecek ve ağırlıklarına saygı duyulacak ekiplerin hazırlanması gerekir. Ön hazırlıklar ne kadar sistematik ve hedeflere yönelik olarak yapılırsa, başarı o oranda artacaktır.

Tarım Sektörünün İthal Makina Gereksinmesi

Tarım sektörünün ihtiyacı olan traktör ve ekipmanların çeşit/model olarak pek çoğu ülkemizde üretilmekle beraber bazılarının işlevsel özellikleri, bazılarının know-how'a dayanan teknik nitelikleri nedeniyle, bazılarının ise üretim miktarları bakımından yerli sanayi tarafından yapılması rasyonel olmamaktadır. Ayrıca serbest piyasa koşulları çerçevesinde, ülke içinden karşılanması mümkün olan bazı traktör ve ekipmanların da ithalatı ve iç pazardaki rekabete katılmaları söz konusudur. İthalat hacmi ve ürün gamı yıldan yıla değişmekle beraber, 2011'de traktörlerde 341 milyon USD, ekipmanda ise 360 milyon USD düzeyinde ithalat yapılarak bir önceki yıla oranla %80'lik artışla, şimdiye kadarki en yüksek ithalat değerine ulaşılmıştır (İleri, 2012b). Bunda iç piyasadaki canlanma rol oynamakla beraber, esas etken tarım sistemimizdeki değişimin getirdiği ihtiyaçlardır. Nitekim biçerdöver, pamuk hasat makinası, balya makinası, silaj makinası hasat makineleri ithalatında %77, tüm ekipman ithalatında ise %43 pay almaktadır. Sulama sistemleri ile hayvancılıkta kullanılan süt sağım makineleri ve süt soğutma tankları da dikkate alındığında ithalatın "Kabuk Değiştiren Mekanizasyon" a dayandığını söylemek mümkündür. Bu değerlendirme, önümüzdeki yıllarda tarım makineleri imalatı için gündeme gelebilecek fırsatlara da ışık tutmaktadır.

SONUÇ

Tarım makineleri imalatçılarının çeşitli sorunları ve bunların çözümüne katkı sağlayacak beklentileri temelde şu noktalarda özetlenebilir:

- Sanayi ve tarım sektöründeki politikalar, bunların tutarlılığı ve hiç değilse orta vadede güvenilirliği,
- Tarımsal mekanizasyonda gelişme yönlerini kestirmek ve uygun imalat programları yapmak,

- İmalatta kaliteyi artırırken, maliyeti düşürecek önlemler almak,
 - Çeşitli alan ve kademelerde "Tarım Makinaları" konusunda özel bilgilerle donanmış eleman bulmak,
 - Küresel platformda söz sahibi olabilmek için diğer ülkelerin tarımsal yapılarına ilişkin doğru bilgi almak,
 - Dış pazarların politik stabilitesi, işletme kredileri likiditesi, gümrük vergileri ve satış kanalları, uluslararası işbirliği ve yatırımların teşvik edilip edilmediği gibi konularda güvenilir bilgilere ulaşmak,
 - Teori ve pratik eşleşmesinde üniversitelerden sürdürülebilir destek almak.
- Üniversiteler, tarım makinaları imalat sektörünün önceki bölümlerde açıklanan özellikleri ve durumu çerçevesinde bu ve benzeri konularda bilgi birikimine sahipse; bireysel olarak, kuruluşlar olarak veya sanayi temsilcisi TARMAKBİR ve akademisyenlerin temsilcisi TARMAKDER'in kolaylaştırıcı desteğiyle etkin işbirliği mekanizmaları kurabilirler.

LİTERATÜR LİSTESİ

- Çolak, M. K., 2012. İhracatta Ülke Kredileri, Ekonomist Dergisi, Sayı 2012/21: 72-73.
- İleri, M.S., 2011. Türkiye Tarımsal Mekanizasyon Sektörü. TARMAKBİR Sektör Tanıtımı. <http://www.intracen.org/2010>, Erişim: Aralık 2011
- İleri, M.S., 2012a. Tarım Makinaları Sektörü. TARMAKBİR Sektör Raporu. <http://www.tarmakbir.org>, Erişim: Nisan 2012
- İleri, M.S., 2012b. Tarım Makinaları Sektörü 2011 Yılı Değerlendirme, 2012 Yılı Genel Durum. TARMAKBİR Bülteni. <http://www.tarmakbir.org>, Erişim: Mayıs 2012
- İleri, M.S., 2012c. AGRIEVOLUTION Küresel Tarım Makinaları Birliği Bülteni <http://www.tarmakbir.org>, Erişim: Mayıs 2012
- VDMA, 2010. Economic Report 2010. <http://www.vdma.org/landtechnik>, Erişim: Şubat 2011
- VDMA, 2011. Market Perspectives 2012. <http://www.vdma.org/landtechnik>, Erişim: Aralık 2011
- Ulusoy, E. (Raportör), 2007. TARMAKBİR Arama Toplantısı Raporları. TARMAKBİR Raporlar Arşivi, Ankara
- Ulusoy, E., H. Ü. Evcim, A. Yazgı, M. S. İleri, A. Sabancı, A. İ. Acar, 2010. Traktör ve Tarım Makinaları İmalat Sanayinin Bugünü ve Geleceği. Ziraat Mühendisliği VII. Kongresi, S: 1009 – 1027, Ankara
- Ulusoy, E., 2012. TARMAKDER Tanıtımı. <http://www.tarmakder.org.tr>, Erişim: Mayıs 2012